

відбувалося згідно з концепцією, так вдало вхопленою і так безпосередньо висловленою Мелетієм Смотрицьким: “твої Каїни” – “наші Авелі”. Самому ж отцю Мелетію за свого небуденного і звивистого життєвого шляху особисто довелося приміряти і світлий лик Авеля, і чорну машкару Каїна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Голубев С.* Київський митрополит Петро Могила та його сподвижники//Хроніка 2000: Вип. 60. – К., 2004; 2. *Грушевський М.* Історія України-Руси: т.VII: Козацькі часи – до року 1625. – К.: Наук. думка, 1995; 3. *Грушевський М.* Історія української літератури: т.VI – К.: Обереги, 1995; 4. *Німчук В.В.* Граматика М.Смотрицького – перлина давнього мовознавства // Смотрицький М. Граматика. – К.: Наук. думка, 1979; 5. *Огієнко І.* (митрополит Іларіон) Українська церква за час Руїни (1657–1687). – К.: Наук.-видавн. центр «Наша культура і наука», 2006; 6. *Св. Йосафат Кунцевич.* Документи щодо беатифікації. – Жовква: Місіонер, 2010; 7. С крійніки Бельського речі потрібні вибрані (Острозький літописець) // Бевзо О.А. Львівський літопис і Острозький літописець. – К.: Наук. думка, 1971.

Турчина А.А. (Київ, Україна)

“Поетистичні” збірки Ярослава Сейферта

Стаття присвячена аналізу творчості видатного чеського поета Ярослава Сейферта, зокрема його “поетистичних” збірок “На хвилях ТСФ” (“Весільна подорож”) та “Поштовий голуб”.

Ключові слова: *Ярослав Сейферт, “Дев`ятсил”, “поетизм”.*

Статья посвящена анализу творчества известного чешского поэта Ярослава Сейферта, а именно его “поэтистических” сборников “На волнах ТСФ” (“Свадебное путешествие”) и “Почтовый голуб”.

Ключевые слова: *Ярослав Сейферт, “Деветсил”, “поетизм”.*

The object of analyze in this article is the literature works of the famous Czech poet - Jaroslav Seifert, namely “Na vlnách TSF” (“Svatební cesta”) and “Poštovní holub”.

Key words: *Jaroslav Seifert, “Devětsil”, “poetism”.*

Ярослав Сейферт належить до блискучої плеяди поетів, які заявили про себе на самому початку 20-х років минулого століття і які завоювали своїми творчими доробками міжнародне визнання. Він починав свій шлях з такими яскравими талантами, як В.Незвал, К.Бібл та Ї. Волькер, але йому призначено було надовго пережити однолітків, щоб піти з життя на порозі свого 85-річчя патріархом чеської лірики й лауреатом – єдиним у чеській літературі – Нобелівської премії. Коли йому було не більше 25 років, передові чеські літературні критики впевнено зауважували, що саме цей митець стане одним з тих, чия творчість визначить шлях подальшого розвитку чеської поезії. У

1920 році Я.Сейферт стає одним з засновників творчого угруповання “Дев’ятсил” – колиски чеського авангарда. Використовуючи асоціативне мислення і сюрреалістичні образи, експериментуючи із синтаксисом і логікою, підкреслюючи візуальний вплив звичайних предметів, Ярослав Сейферт та інші літератори угруповання прагнули створити мистецькі здобутки, які б стимулювали не тільки уяву, а й саме життя.

Ярослав Сейферт – один з тих, хто змінив чеську літературу так радикально, що і сьогодні його внесок сприймається як щось фундаментальне. Він увійшов у число тих, хто створив сучасну чеську поезію. Головним чином це стосується його експериментальної творчості поетичного періоду 20-х років.

Високі надбання його творчого доробку визначаються широким колом читачів. Митець вчив розуміти буденне в контексті вічності, усвідомлювати своє людське призначення, сприймати себе як невід’ємну частину всесвіту.

Третя збірка автора, яка отримала назву “На хвилях ТСФ” (1925), знаменує чітке формування нового напрямку у чеському мистецтві – “поетизму”*. До цього напрямку також належать такі збірки Я.Сейферта: “Соловейко погано співає”(1926) та “Поштовий голуб” (1929).

Збірка “На хвилях ТСФ”, від 1938 року була перейменована на “Весільну подорож”, присвячена Тейге, Незвалу та Гонзлові з таким епіграфом “на обличчі легка печаль, глибокий в серці сміх”, який жартома перефразовує поезію Карела Гинека Махи.

На початку збірки вміщені два вірші, перший з них має назву “Гійому Аполлінеру” – видатному французькому поетові, одному із засновників модерністичної поезії. Я.Сейферт, як і усі інші поетисти звертається до спадщини того митця, який став еталоном “поетизму” (саме у нього митці запозичили техніку вільної асоціації). Вище названа поезія нагадує “Зону” Г.Аполлінера. Другий вірш – “Гарячі фрукти” сформувався під впливом поезики та авторського вираження тогочасного досвіду.

Розділ “Весільна подорож” (названий за своїм першим віршем) охоплює поезії, написані після подорожі до Франції та Італії (“Марсель”, “Порт”, “Море”, “Готель Кат де Азур”, “Моя Італія”). У поезії “Море” автор асоціює мотив хвиль з різними предметами: тута за іноземними країнами, прагнення

* “Поетизм” – специфічний мистецький напрямок у чеській культурі та літературі, який виник у 1924 році. Виникнення та розвиток “поетизму” пов’язані із розвитком європейських модерністичних течій перед Першою світовою війною, із італійським футуризмом, вплив якого зумовлений ще й російськими революціонерами-футуристами на чолі з В.Маяковським, а також з кубофутуризмом, найвизначнішим представником якого Гійом Аполлінер, і, звичайно, з європейським мистецьким авангардизмом повоєнного періоду. В ширшому значенні “поетизм” продовжує традиції так званих “проклятих поетів” – Е.По, Ш.Бодлер, А.Рембо та інших. Вирішальним був вплив творчості А.Рембо, а також Г.Аполлінера та його вільного руху уявлень, специфічної пунктуації, поезій-каліграм.

подорожувати, сум за коханою дівчиною. Наприкінці асоціації митця та морські хвилі зливаються в одне ціле: дівчата купаються в морі, що для автора є символом справжнього щастя. Визначальним у цьому творі є вживання паронімів, наприклад – хвилі та хвилі, хвилюються та хвилюються.

Жартівливий вірш “Віяло”, в якому автор алегорично розповідає про зміну жіночої краси та процес старіння, якого усі жінки так бояться. Алегоричним елементом поезії митець обирає віяло, яке спершу ховає рум’янець на дівочих щоках, потім кокетливі очі та глибокі зітхання, і, нарешті, зморшки.

Віяло
Рум’янець ховає
І очі, і подих,
І усмішку світлу
І зморшок вуаль.
Метелик на грудях –
Палітра кохання
Із барвами літа
І спогадів жаль.*

Друга частина збірки з ексцентричною назвою “Заморожені ананаси та інші ліричні анекдоти” містить різнопланові вірші у стилі поетистичних 20-их років: кав’ярні, цирки, подорожі, спорт та, перш за все, кохання. Більшість з них – це ліричні анекдоти чи афоризми. Ярослав Сейферт досягає афористичності за допомогою асоціативної основи своєї образності: вірші “Мудрість”, “Рахівниця”, “Поет”, “Наполеон”, загадка “Ребус”, вірш-картина “Відкриття”. Поезія досить багатогранна та різностороння, в ній з’являються різні місця та континенти – Янов, Нью-Йорк, Марсель, Лазурне узбережжя, Африка. Іноді, навіть, в одній поезії можна побачити відображення цілої панорами. За усіма канонами чеської авангардної літератури найбільш привабливою поетистичною забавою була тема подорожі. Але це ніяк не пов’язано з подорожжю поета, як фактом з його біографії, це поезія є баченням автора усієї барвистості та багатоманітності світу. Вірші у цій збірці – легкі, жартівливі, наповнені поетистичною грайливістю. Митець розповідає про важливі речі, але з іронічним поглядом та гіперболізацією, його відчуття не театральні та зовсім не позбавлені смаку, вони навпаки реалістичні та можливі. У збірці “На хвилях ТСФ” переважають мотиви, які у читача викликають відчуття чогось екзотичного, наприклад: пароплави, чарівні танцівниці, моряки, заморські фрукти. Вже сама назва збірки відносить читача, ніби “по радіо”, до далеких країн, де його чекає щось захоплююче та неочікуване.

Через кілька років до поезії поетистів проникає занепокоєння, починають з’являтися питання, які намагався висловити К.Г.Маха у своєму вірші “на обличчі легка посмішка, глибока в серці печаль” [1, 582]. Безтурботливі ігри,

* Тут і надалі переклад автора (Т.А.)

клоуни, танцівниці та екзотичні далі не могли приховати дійсність. А.Френч назвав другий період “поетизму” – “кінець карнавалу” [1, 582].

Збірка “Поштовий голуб” була написана у 1929 році, знаменує другий період розвитку “поетизму”, сам автор відносить її до постпоетистичного періоду. “Поштовий голуб” охоплює легкі поезії, переважна більшість з яких радісного, оптимістичного характеру, іноді зустрічаються вірші з песимістичном відтінком. У збірці з'являється виразний мотив часу та звернення до батьківщини. Інспірацією для поезії Я.Сейфєрта є подорож до місць, де проходили битви під час Першої світової війни, митець використовує гру слів, травестії біблійних та літературних цитат, створює графічні та картинні поезії.

Однією з найвизначних поезій цієї збірки є “Пісня”:

Хустиною махає вдалечінь
З близькими, хто прощається надовго
Із дня у день закінчується щось
Все те – прекрасне, незбагненне, миле.
Поштовий голуб у повітря б'є крилом,
Коли він повертається додому.
З надією й без неї все одно
Ми завжди повертаємось додому.

Зітремо свої сльози зі щокі,
всміхнемося очима зі сльозами.
Із дня у день щось починається нове,
Нове, прекрасне, незбагненне, миле!

На початку поезії відчувається сум за рідним краєм, за тим, що втрачено, кожна мить несе за собою події, які людина не встигає осягнути. Але, далі, митець наголошує на тому, що багато чого ще чекає на нього у майбутньому “нового, прекрасного, незбагненого, милого”. І щоб не сталося людина завжди повертається до рідної домівки “з надією й без неї... все одно”.

Ще однією не менш чарівною поезією цієї зірки є “Весільна пісня”:

Букети, фата і сльози,
Це щастя в сльозах палає.
Ох як це чарівно, люди,
Коли хтось у шлюбі грає!
Ніч, пристрасті – повна чаша.
І разом, коли світає.
Ох як це чарівно, люди,
Коли хтось у шлюбі грає!
Весільний букет зів'яне
Впаде, пелюстки сховає.
Ох як же це сумно, люди,
Коли хтось у шлюбі грає!
Гіркий поцілунок тане,
Обличчя зітре вуаллю.
Ох як же це сумно, люди,
Коли хтось у шлюбі грає!

Митець описує найчарівніший момент життя кожної людини – весілля. У перших двох стовпчиках відчувається позитивна енергетика щастя,

кохання, хвилюючих миттєвостей життя... Але, вже два останні чотиривірші наповнені розчаруванням, легким сумом. Автор намагається показати те, що через деякий час початкова ейфорія зникає і приходять суворі будні. Визначальним у цьому вірші є вживання рефренів, два останні рядки кожного чотиривірша символічно повторюються. Загально відомо, що рефрен – це музичний термін. Як бачимо, назву вірша Я.Сейферт вибрав не випадково – “Весільна пісня”, тобто можна припустити, що автор асоціює цю поезію з рондо (найрозповсюдженішою формою музичного твору, що має рефрен).

Світ у поезії Я.Сейферта сприймається у досить вузькому розумінні: це – естетична дійсність, це – скоріше наповнення власної поетики, ніж самотня реальність. Поезія представлена поєднанням образів модерністичного світу та модерністичної чуттєвості, в якій сучасні цивілізаційні досягнення людини просякнуті світом забав та цікавих атракціонів, тимчасовим смисловим сприйняттям та екзотичними далечинами. Легкий кокетливий погляд на сучасність та передусім на цивілізацію, від якої Я.Сейферт раніше відмовлявся, об'єднує братів Фрателліні, міс Гаду-Нігі на трапеції, моряків, темношкірих з винахідником Едісоном (“Лампочка”).

Таким чином, проаналізувавши творчість Ярослава Сейферта, можна дійти висновку, що невичерпним джерелом його поетичної творчості було прагнення зробити доступною поезію для усіх прошарків населення, зацікавити робітничий клас, поставити його на один рівень з тогочасною творчою інтелігенцією. Мистецтво приваблювало своєю відмінністю, унікальністю, стаючи близьким, звичайним, стаючи частиною світу. Результат цього – ідеї інтернаціоналізму та зближення різних народів та їх менталітетів.

Отже, у 20-ті роки ХХ століття відбувся глобальний переворот у чеському мистецтві, зокрема у літературі. Блискучий розквіт “поетизму”, розмаїття творчих індивідуальностей визначає духовну атмосферу епохи.

Ці пошуки зумовили численні новаторські здобутки в літературі першої половини ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Česká literatura od počátku k dnešku. /Red. J.Lehár, A.Stich, J.Janáčková, J. Holý, – Praha: NLN, 1996 – 1998;
2. *Peřat Z.* Jaroslav Seifert. – Praha: Ās. spisovatel, 1991;
3. *Peřat Z.* Mezi proletářskou poezií a poetismem. [O české poezii dvacátých let 20. století.] //: Česká literatura. - Roč. 50. – Ā. 5 (2002). – S. 500-506;
4. Poetismus. /Texty, dokumenty a ohlasy. red. K.Chvatík a Z.Pěřat – Praha, 1967;
5. *Seifert J.* Zápas s andělem. – Praha: Āsokoslovenský spisovatel, 1981;
6. Slovník českých spisovatelů/Red. R.Havel, J. Opelík – Praha, 1964;
7. Slovník literárních směrů a skupin / red. Š.Vlašín – Praha, 1976.